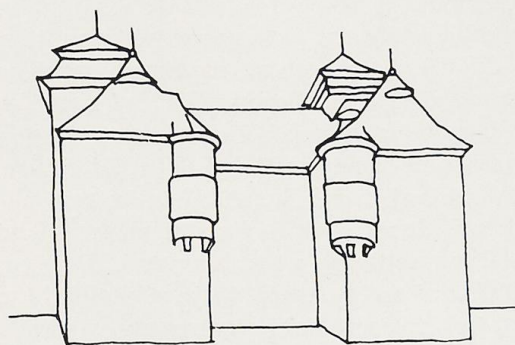

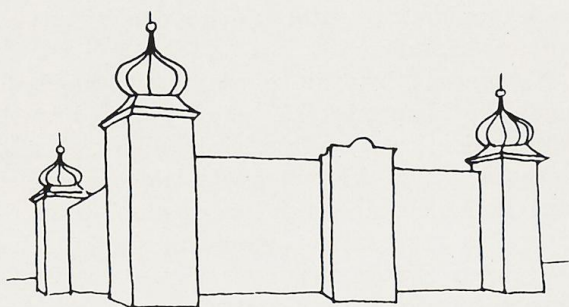
niami a združovaním architektonických článkov do vodorovných pásov (dojem pokoja) alebo zvislých pásov (dojem pohybu). Sú to priestriedky, ktoré nás informujú o základnom utváraní architektonickej hmoty, vysvetľujú a buď divákovi otvorene približujú skladbu stavby alebo využitím iluzívnych prvkov (perspektíva, optické klamy) zámerné skresľujú jej pravú podobu s cieľom účinnejšie zapôsobiť na pozorovateľa.

Silueta sa uplatňuje najmä v panoramatických, diaľkových pohľadoch. Architektúra na svoje okolie reaguje, nie je k nemu ľahostajná. V prírode pôsobí buď kontrastne alebo sa krajine prispôbuje, podriaďuje. Vertikálna hmota v krajine vyniká, ale aby sa presadila v siluete, musí zreteľne prevyšovať okolitú hladinu zástavby alebo byť dominantne umiestnená na vyvýšenine.

V izolovanom umiestnení vnímame hmotu trojrozmerné, zo všetkých strán; v radovej, uličnej zástavbe hmota pôsobí hlavnou plochou –

1. Diviaky, kaštieľ

2. Brunovce, kaštieľ

svojím priečelím. Priestorové uplatnenie hmôt je vždy pôsobivejšie než plošné. „Kompozícia hmôt nemôže byť náhodným útvarom, ale zámernou organizovanou sústavou s jasne vyjadrenou hlavnou zložkou a podružnými motívmi, s rytmickým alebo postupne gradovaným usporiadaním, so vzájomnou spojitostou jednotlivých zložiek.“³

Kompozícia hmôt ranobarokovej architektúry na Slovensku priamo nadväzuje a vychádza z renesančných zásad kompozície. U niektorých stavebných druhov používa ešte výhradne neskororenesančné princípy tvorby architektonickej hmoty.

Kaštiele 17. storočia, či štvorcové alebo obdĺžnikové monobloky, s dvoma alebo štyrmi nárožnými vežami, polootvorené alebo s vnútorným nádvorím, pôsobia v hlavných obrysoch renesančne. Základná hmota je geometrická, kubická, hranolovitá. Nárožné arkiere (Diviaky) alebo veže majú kvádrový (Hanušovce nad Topľou, Čakany, Brunovce) alebo valcový tvar (Dolná Mičiná, Liptovská Štiavnica). Hlavnú hmotu niekedy ukončujú atiky (Brunovce); často sa vyskytujú sedlové, valbové, neskôr manzardové strechy. Veže okrem ihlanovitého alebo kužeľovitého zastrešenia bývajú zakončené aj helmico- alebo cibulovito. Zaujímavé zoskupenie hmôt predstavuje kaštieľ v Diviakoch ako polootvorený typ s dvoma nárožnými valcovitými arkierami a dvoma vežičkami.

Siluety našich kaštieľov zo 17. storočia pôsobia kľudne; sú umiestnené v zeleni parkov ako solitérne stavby vnímané priestorovo. Ranobarokové zásady pri kompozícii kaštieľov sa najmarkantnejšie prejavili v členení ich hmôt. Ubudli horizontálne prvky sgrafit, bosáže a atiky, začalo sa koncentrovanie výzdoby do stredy priečelia k hlavnému bodu, vstupnému portálu (Hanušovce nad Topľou, Čakany).

Mestské obytné stavby v radovej zástavbe ulíc zdôrazňovali hlavné plochy hmoty, uličné priečelia. V zásade neskororenesančné typy obytných domov dostali ranobarokové členenie. Pultové strechy s atikami vystriedali strechy valbové s hrebeňom rovnobežným s hlavnou rímsou (Kežmarok, Skalica). Nárožné domy lepšie uplatňujú hmotu (Beckov, Krupina).